

Beslissing van de Klachtencommissie van het Nederlands Instituut voor de Classificatie van Audiovisuele Media (NICAM)

inzake de klacht van

xxxx, wonende te xxxx, hierna te noemen: klaagster

tegen

xxxx, exploitant van de zender xxxx, gevestigd te xxxx, hierna te noemen: de omroep

met betrekking tot

de **audiovisuele productie**: aflevering 1 van de televisieserie **ZombieLars**, uitgezonden op 29 oktober 2018 omstreeks 16.45 uur, hierna te noemen: de aflevering

1. De procedure

Klaagster heeft op 5 november 2018 een klacht ingediend over de aflevering.

Op 7 november 2018 heeft het Bureau van het NICAM (hierna te noemen: het bureau) bemiddeld en de omroep geadviseerd de classificatie van de aflevering aan te passen. De omroep heeft op maandag 12 november 2018 besloten het advies niet op te volgen en heeft de classificatie derhalve niet aan gepast.

De voorzitter van de Klachtencommissie heeft de klacht op formele aspecten getoetst en bepaald dat de klacht voorshands in behandeling kan worden genomen.

De omroep heeft op 14 november 2018 haar verweer ingediend.

De Klachtencommissie heeft de klacht behandeld tijdens haar zitting van dinsdag 11 december 2018 te 15.00 uur.

Op de zitting zijn xxxx en xxxx namens de omroep verschenen. Klaagster heeft geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid haar standpunt ter zitting toe te lichten.

2. De televisieserie

ZombieLars is een spannende comedy-serie voor kinderen. Het verhaal richt zich op het “anders zijn” in een bevooroordeelde samenleving.

Hoofdpersoon in de serie is Lars, een jongen van 11 jaar. Lars is een halve zombie, in de serie omschreven als “levende-onlevende”. Lars moet zien te aarden op zijn nieuwe school, temidden van leerlingen die erg aan hem moeten wennen.

In de aflevering uitgezonden op 29 oktober 2018 zijn scènes opgenomen waarin Lars door een groep kinderen (zijn klasgenoten) eerst voor een vrachtwagen wordt geduwd, door die vrachtwagen wordt geschept, vervolgens hard op een stilstaande auto slaat en daarna op de grond terecht komt. Vervolgens wordt Lars, nadat de

schoolkinderen hebben gescandeerd “gooi, gooi, gooi”, van een hoog gebouw gegooid, stuitert hij op een hek en valt daarna op de grond.

De omroep heeft de Aflevering op 19 oktober 2018 geclassificeerd aan de hand van het op dat moment geldende classificatieformulier en is uitgekomen op de classificatie ‘let op met kinderen tot 9 jaar’ op basis van angst met de toevoeging grof taalgebruik.

3. De klacht

Klaagster vindt dat de fragmenten waarin op het schoolplein wordt gescandeerd “gooi, gooi, gooi” en waarin Lars voor een rijdende vrachtwagen wordt gegooid en vervolgens van het dak van de school, te heftig zijn voor kinderen van 9 jaar. Dit mede gelet op het tijdstip waarop het programma wordt uitgezonden, zijnde 16.45 uur.

Het bureau heeft de omroep op 7 november 2018 verzocht de leeftijdsclassificatie van de aflevering aan te passen en bij te stellen naar 12 jaar vanwege geweld met grof taalgebruik.

Het bureau is van oordeel dat er sprake is van indringend geweld, alsmede geweld tegen kinderen. Het gaat daarbij om de scène waarin Lars door een groep kinderen eerst voor een vrachtwagen wordt geduwd en vervolgens van een gebouw wordt gegooid. Het bureau stelt vast dat de kinderen Lars doelbewust pijn doen en hem doelbewust schade willen toebrengen. Sprake is van een harde dader (de kinderen doen het doelbewust en beleven er plezier aan) en het geweld komt hard aan bij Lars. Zeker wanneer de kinderen Lars van het dak van de school gooien en hij daardoor op een hek belandt en daarna op de grond. Lars gaat weliswaar niet dood, maar hij komt erg naar ten val. Omdat het geweld wordt toegebracht door een groep kinderen tegen Lars in zijn eentje is er tevens sprake van ‘geweld tegen kinderen’, aldus het bureau.

Het bureau heeft de omroep verzocht de classificatie aan te passen door vraag 2.2.1. en vraag 2.3.1. met ‘1 keer of vaker’ te beantwoorden. Ook vraag 3.11.1. dient met ‘1 keer of vaker’ te worden beantwoord. Hiermee komt de classificatie uit op 12 jaar vanwege geweld met grof taalgebruik.

De omroep heeft op 12 november 2018 medegedeeld dit advies niet te zullen opvolgen, om welke reden de klacht aan de Klachtencommissie is voorgelegd.

4. Het verweer

In het verweerschrift voert de omroep, zakelijk weergegeven, het volgende aan.

De omroep beargumenteert dat de serie ZombieLars, die is geproduceerd door/voor de Noorse publieke omroep NRK en is aangekocht door NPO Zapp, in dienst staat van het aanschouwelijk maken van zeer relevante thematiek voor de Zapp doelgroep, namelijk: “anders zijn”, vooroordelen, zelfvertrouwen, discriminatie, pesten, xenofobie en diversiteit. Het idioom waarvan de serie zich bedient, is in lijn met beeldtaal/dramaturgie waarmee de primaire doelgroep (9+) vertrouwd is. Om de

onderliggende educatieve waarden waarvoor de serie is ontwikkeld over te brengen, sluit *ZombieLars* aan op deze courante belevingswereld, ook om de doelgroep zelf serieus te nemen.

Tijdens het productieproces zijn de confronterende scènes, die zich vooral voordoen in de eerste afleveringen om de these van het verhaal neer te zetten, voorgehouden aan meerdere testgroepen van 9-11-jarigen. Ook tijdens de première van de serie in Noorwegen zijn de kijkersreacties op scholen gemonitord en geanalyseerd. De eerste vier afleveringen van *ZombieLars* zijn in Nederland in preview vertoond tijdens het laatste Cinekid Filmfestival in Amsterdam in een zaal vol kinderen. De kinderen uit de doelgroep 9-11 jaar lachen op de goede momenten, ervaren de scènes niet als eng, maar eerder als humoristisch en prikkelend, aldus de omroep.

Volgens de omroep wordt in de aflevering meteen de probleemstelling neergezet: Lars is een halve zombie en belandt met zijn moeder in een conformistisch dorp vol sociale controle en xenofobie. Als halve zombie (levende-onlevende) voelt Lars niets; reden waarom hij uit het raam stapt en naar beneden valt om buiten te komen om naar school te gaan. Omdat hij toch niets kan voelen, gooien klasgenoten Lars voor een voorbijrijdende vrachtwagen. Om diezelfde reden gooien ze hem van het dak van de school. Lars stemt in met deze handelingen, aldus de omroep.

De omroep wijst erop dat voor en na de bewuste scènes relativering en duiding zit en daarmee een context waarin deze scènes begrepen moeten worden. De omroep is van mening dat de scènes welke verwijderd zouden moeten worden zeer functioneel zijn in de aanscherping van de these van het verhaal. De scènes zijn verantwoord verpakt in relativiserende scènes voor en na de desbetreffende pestscènes. Tijdens pretests die NRK zelf heeft gedaan en tijdens de Cinekid preview bleek op geen enkele wijze dat de kinderen geschokt waren of dat de betreffende scènes tot angst of verbijstering hadden geleid.

Ten slotte voert de omroep aan dat het feit dat de klacht van klagster ertoe kan leiden dat de omroep middels het NICAM-protocol tot hermontage gedwongen kan worden, haar bevreemdt. Volgens de omroep wordt het protocol hiermee feitelijk misbruikt om de broadcaster, die een dergelijke serie met opzet aankoopt en programmeert vanwege de hogere morele doelstellingen welke in lijn zijn met de kernwaarden van NPO Zapp, te corrigeren, terwijl nergens uit blijkt dat klagster de context van de bewuste scènes betrokken heeft of zelfs maar heeft gezien. Dit terwijl het NICAM zich erop beroept het geheel van de aflevering als referentiekader te nemen voor de beoordeling van een dergelijke klacht, aldus de omroep.

5. De mondelinge behandeling ter zitting

Tijdens de mondelinge behandeling heeft de omroep haar standpunt nader toegelicht en gehandhaafd. Klagster was niet aanwezig.

In aanvulling op haar verweerschrift antwoordt de omroep desgevraagd als volgt.

Er komen naar de mening van de omroep geen geweldsacties die als indringend kunnen worden aangemerkt in de aflevering voor. De omroep heeft vraag 2.3.1 van

het classificatieformulier dan ook beantwoord met 'nooit'. De omroep is van mening dat de geweldsacties niet zodanig in beeld worden gebracht dat de impact hard en hevig is. Het gaat erom wat je ziet en niet om de suggestie die wordt gewekt, aldus de omroep. Er zijn geen verwondingen te zien. Voorts is geen sprake van een close-up of opzweepende muziek.

De omroep benadrukt dat Lars wist dat zijn klasgenoten hem zouden willen uittesten. Lars werd van het dak gegooid, maar liet dit gelaten over zich heen komen. Doordat Lars in het begin van de aflevering om naar school te gaan uit het raam stapt en naar beneden valt, weet de kijker dat een dergelijke val bij Lars geen pijn doet. Als half levende, half zombie, kan Lars zijn gevoel uitzetten. Dat wordt door de genoemde scène al heel duidelijk aan het begin van de aflevering gepositioneerd. Bovendien geven de scènes die om de betreffende geweldsscène heen zitten een zodanige duiding, dat de kijker kan begrijpen dat het niet zo hard kan aankomen bij Lars als het eruit ziet. Het is niet realistisch; een pop heeft ook geen gevoel, aldus de omroep.

Desgevraagd antwoordt de omroep dat geen sprake is van een ongelijke machtsverhouding als bedoeld in vraag 3.11.1. van het van toepassing zijnde classificatieformulier. De omroep voert aan dat de gehele serie draait om het 'anders zijn'. Het aspect van een eenling tegenover een groep is inherent aan discriminatie, pesten en xenofobie. Om dit aspect op een goede manier te kunnen uitdrukken en visualiseren, is vrijwel onontkoombaar een scène te vertonen waarin iemand die sterker is dan de ander voorkomt of waarin een groep tegenover een eenling staat.

6. Het oordeel van de Klachtencommissie

De Klachtencommissie stelt vast dat de klacht in behandeling kan worden genomen en overweegt daarover als volgt.

Classificatie

Een productie wordt geclassificeerd aan de hand van een online vragenlijst (classificatieformulier) met vragen over de onderwerpen geweld, angst, seks, discriminatie, drugs- en alcoholgebruik en grof taalgebruik. Om tot een classificatie van een productie te komen, worden deze vragen na het bekijken van de productie zorgvuldig beantwoord. Daarna berekent een door Kijkwijzer ontwikkeld programma de classificatie van de productie. Het onderwerp/de onderwerpen met de hoogste leeftijdsscore bepalen het uiteindelijke leeftijdsadvies dat aan een productie wordt gegeven.

Klachtenprocedure

Volgens artikel 5.4 van het Klachtenreglement is de Klachtencommissie bevoegd de productie, die in behandeling is genomen, zelf door middel van het classificatieformulier te classificeren, om tot een oordeel te komen over de classificatie-elementen waarover is geklaagd. Daarnaast is de Klachtencommissie ook bevoegd niet-bindende adviezen te geven met betrekking tot classificatie-elementen waarop de klacht geen betrekking heeft. Hierbij is niet van belang of er één of meerdere klachten zijn ingediend. Er is geen klachtendrempel.

De inhoudelijke behandeling van de klacht

De Klachtencommissie zal thans beoordelen aan de hand van de klacht of de door de omroep aan de aflevering gegeven classificatie 'let op met kinderen tot 9 jaar' op basis van angst met de toevoeging grof taalgebruik juist is. De Klachtencommissie past daartoe zelf het classificatieformulier op de onderhavige aflevering toe.

Hieronder behandelt zij de relevante vragen.

De omroep heeft vraag 1.1.1. *'Is de productie helemaal vrij van schadelijke elementen?'* met 'nee' beantwoord. Ook de Klachtencommissie is van oordeel dat vraag 1.1.1. met 'nee' dient te worden beantwoord en zal daarom het gehele classificatieformulier doorlopen.

De omroep heeft vraag 2.2.1. *'Komen er in de productie één of meerdere vormen van fysiek geweld voor?'* met '1 keer of vaker' beantwoord. In de toelichting op het classificatieformulier wordt fysiek geweld als volgt omschreven: *'Onder fysiek geweld wordt al het geweld verstaan dat door levende wezens met menselijke eigenschappen (zoals het vermogen tot spreken) willens en wetens wordt toegebracht aan andere levende wezens met menselijke eigenschappen.'*

De Klachtencommissie volgt de omroep in haar antwoord en beantwoordt deze vraag eveneens met '1 keer of vaker'. De scènes waarin Lars voor een rijdende vrachtwagen wordt gegooid en van het dak van de school, kunnen worden aangemerkt als een vorm van fysiek geweld; het geweld wordt door levende wezens met menselijke eigenschappen (de klasgenoten van Lars) willens en wetens toegebracht aan een ander levend wezen met menselijke eigenschappen (Lars zelf).

De omroep heeft vraag 2.3.1. *'Komen er geweldsacties voor die indringend zijn?'* met 'nooit' beantwoord. De toelichting op het classificatieformulier beschrijft indringend geweld als volgt:

'Geweldsacties kunnen indringend zijn:

- *door de hardheid van de geweldshandelingen of de hardheid van de dader;*
- *omdat het geweld hard aankomt bij het slachtoffer en dat het ook de bedoeling van de agressor is;*
- *of doordat de inslag van de geweldshandelingen gedetailleerd in beeld wordt gebracht.*

Indringendheid kan worden versterkt door middel van:

- *het toevoegen van opzweepende muziek aan de geweldsscènes;*
- *het accentueren van pijn bij het slachtoffer door geluid of beeld;*
- *slow motion;*
- *close ups van gevechtshandelingen;*
- *het toevoegen van geluidseffecten aan geweldsscènes.*

Indringendheid kan ook voorkomen in bijvoorbeeld fantasy of Science Fiction.'

Ook de Klachtencommissie beantwoordt deze vraag met 'nooit'. De Klachtencommissie is van oordeel dat het geweld niet hard aankomt. Het is ook niet de bedoeling van de agressor dat het geweld hard aankomt; de klasgenoten willen enkel weten of Lars daadwerkelijk niets voelt. Mede door de scène waarin Lars zelf uit het raam stapt en op de grond valt, weet de kijker dat Lars geen gevoel heeft en krijgt de kijker niet de indruk dat het geweld (gooien voor vrachtauto en val van het dak) hard aankomt bij Lars. Ook van enige andere omstandigheid als genoemd in de toelichting is geen sprake.

De Klachtencommissie volgt de omroep derhalve in haar standpunt dat de geweldsacties niet zodanig in beeld zijn gebracht dat de impact daarvan als indringend moet worden aangemerkt.

De omroep beantwoordt vraag 3.1.1. *'Komen er beelden van zeer angstige mensen voor?' met '1 keer of vaker'. Uit de toelichting bij deze vraag volgt: 'Onder zeer angstig wordt verstaan: mensen die overduidelijk zichtbaar angstig zijn met fysieke kenmerken als zweten, trillen, gillen, huilen, paniek, sprakeloosheid, massahysterie, schreeuwen en in shock raken. Mensen kunnen zeer angstig zijn als gevolg van ongelukken, (natuur)rampen of oorlogen of als gevolg van geweldsacties van andere wezens (mensen, mensachtigen, fantasiewezens of dieren) of dreigingen daarvan.'*

De Klachtencommissie beantwoordt deze vraag met 'nooit'. De commissie is van oordeel dat in de aflevering geen sprake is van mensen die overduidelijk zichtbaar angstig zijn. Ook ontbreken naar het oordeel van de commissie fysieke kenmerken waaruit dergelijke angst kan worden afgeleid. Degene die zeer angstig zou kunnen zijn is Lars, maar dat is hij duidelijk niet. Hij laat het geweld gelaten over zich heen komen en ondervindt er geen gevolgen van.

De omroep beantwoordt vraag 3.9.1. *'Komen er beelden met dreiging van geweld voor?' met '1 keer of vaker'. De Klachtencommissie kan zich daarin vinden.*

Op vraag 3.11.1. *'Komen er beelden van fysiek geweld tegen kinderen of dieren voor waarbij de machtsverhouding ongelijk is?', antwoordt de omroep 'nooit'. Uit de toelichting blijkt: 'Het gaat bij deze vraag om de scheve machtsverhouding tussen het slachtoffer en de dader(s). Een groep kinderen tegen één kind of een volwassene tegen een kind. Hier vallen geen kinderlijke vecht- en stoeipartijen onder. Voorbeelden van fysiek geweld zijn: slaan, schoppen, aan oren trekken, opsluiting in kleine of donkere ruimtes en het verscheuren door dieren.'*

De Klachtencommissie oordeelt dat de vraag moet worden beantwoord met '1 keer of vaker'. Ondanks het feit dat de omroep bepleit dat de machtsverhouding een essentieel onderdeel is van het verhaal waaruit geen ongelijkheid voortvloeit, is er feitelijk sprake van een scheve machtsverhouding tussen een groep kinderen tegen één kind wanneer Lars door zijn klasgenoten voor een rijdende vrachtwagen en van het dak wordt gegooid. Lars kan zich tegen de groep niet verzetten en laat het fysiek geweld daarom gebeuren.

De Klachtencommissie volgt de omroep derhalve niet in haar standpunt dat bij deze productie het aspect van een eenling tegenover een groep niet dient te worden aangemerkt als een scheve machtsverhouding.

De beantwoording van de overige vragen geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Gelet op hetgeen hiervoor is overwogen komt de classificatie uit op 'let op met kinderen tot 9 jaar' op basis van angst met de toevoeging grof taalgebruik. De beantwoording van vraag 3.11.1. dient gewijzigd te worden in '1 keer of vaker'.

7. De beslissing van de Klachtencommissie

De Klachtencommissie acht de klacht **ongegrond**.

Beroep

Partijen hebben, voor zover zij in het ongelijk zijn gesteld, de mogelijkheid tegen deze uitspraak beroep aan te tekenen bij de Commissie van Beroep van het NICAM, voor zover zij geheel of gedeeltelijk in het ongelijk zijn gesteld. Het beroepschrift dient binnen vier weken na dagtekening van de uitspraak van de Klachtencommissie schriftelijk bij de secretaris van de Commissie van Beroep te worden ingediend.

Het adres luidt: NICAM, Commissie van Beroep, Postbus 322,1200 AH Hilversum.

Gewezen door mr. Sj. A. Rullmann, voorzitter, mr. B.P. Aalberts en dr. J. Peter, leden.

Voorzitter

Mr. Sj.A. Rullmann
Voorzitter

Secretaris

Mr. R.A. van Rooijen
Secretaris

Hilversum, 7 januari 2019